

نقش کتابخانه‌های آموزشی در پیوند با مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

علی رضایی شریف (نویسنده مسئول)

عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی؛ rezaiisharif@ut.ac.ir

مسعود گنجی

عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی؛ m_ganji@uma.ac.ir

نادر حاجلو

عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی؛ n_hajloo@uma.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۲/۰۱

تاریخ دریافت: ۹۰/۹/۱۶

چکیده

هدف: هدف مقاله حاضر بررسی نقش کتابخانه‌های آموزشی در پیوند با مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد.

روش: روش پژوهش از نوع پیمایشی است و از پرسشنامه‌های محقق ساخته وضعیت کتابخانه‌های آموزشی و پیوند با مدرسه استفاده گردید، جامعه آماری این مطالعه را کلیه دانش‌آموزان مقاطع ابتدائی، راهنمایی و دبیرستان شهر اردبیل که در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل می‌دهند. در این مطالعه ۷۷۶ نفر به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای متناسب انتخاب شدند که منظور از طبقات، مقاطع می‌باشد.

یافته‌ها: میزان استفاده از کتابخانه در مدارس از سوی دانش‌آموزان در سطح پایینی قرار داشت و از ۷۷۶ شرکت کننده در این مطالعه ۴۱۷ دانش‌آموز اصلاً از کتابخانه مدرسه استفاده نکرده‌اند. همچنین وضعیت کتابخانه‌های مدارس از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات از سوی دانش‌آموزان در سطح پایینی ارزیابی شد. بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی و پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری بدست آمد. هر چقدر وضعیت کتابخانه مدرسه مطلوب‌تر بود به همان اندازه نیز پیوند با مدرسه دانش‌آموزان بهتر بود. همچنین بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. و در نهایت از روابط بین متغیرها بهترین مدل ارائه گردید.

واژه‌های کلیدی: کتابخانه‌های آموزشی، پیوند به مدرسه، عملکرد تحصیلی

مقدمه

امروزه آثار آموزش و پرورش را در همه عرصه‌های بنیادین زندگی علمی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی می‌توان مشاهده کرد. کتابخانه‌های آموزشی نیز در فرایند تعلیم و تربیت از اهمیت خاصی برخوردارند و می‌توانند به حمایت کامل از برنامه‌های آموزشی بپردازند. امروزه کتابخانه‌های آموزشی ضمن وابستگی به نظام آموزشی از اهمیت خاصی در آموزش نوین برخوردارند (مرتضوی، ۱۳۷۸؛ نقل از فضیلت و فهیم‌نیا، ۱۳۸۹).

کتابخانه‌های آموزشی نه تنها نقش اساسی در رشد شخصی-اجتماعی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند بلکه پشتوانه برنامه ریزی آموزشی مدارس بوده و در تدریس با فراهم آوردن منابع مورد نیاز ضروری هستند (هرینگ^۱، ۱۹۷۸؛ کاکوریس^۲، ۱۹۸۹؛ تیلک^۳، ۱۹۹۸؛ نقل از سایتیس و سایتی، ۲۰۰۴). از آغاز قرن بیستم، دگرگونی‌هایی در کتابخانه‌های آموزشی به وجود آمد و نظریات جدید در باب تعلیم و تربیت، لذت خواندن، تأکید بر اصل دانش آموز محوری به اعتبار وجودی کتابخانه‌های آموزشی افزود (عباسی هرمزی، ۱۳۸۵).

به دلیل اهمیت کتابخانه‌های آموزشی در پیشبرد اهداف آموزش و پرورش و کمک به توسعه کشورها، یونسکو با همکاری ایفلا بیانیه‌ای منتشر کردند (ایفلا و یونسکو، ۲۰۰). این بیانیه اهمیت ایجاد کتابخانه‌های آموزشی، نقش آن‌ها در یادگیری، نقش کتابداران مدارس و مهارت‌های حرفه‌ای آنان را در پیشبرد آموزش مورد توجه قرار داده است. این بیانیه، رسالت کتابخانه مدرسه را فراهم کردن کتاب، منابع و خدماتی برای یادگیری می‌داند که همه افراد مدرسه را در تفکر انتقادی توانا می‌سازد. در بخش چهارم این بیانیه به ضرورت وجود کتابخانه در مدرسه تأکید شده و چنین آمده است: کتابخانه مدرسه جز لاینفک فرایند آموزش است که باید به عنوان ابزار اساسی در جهت برآورده ساختن اهداف آموزشی برای آموزش سواد اطلاعاتی، دسترسی دانش‌آموزان به منابع اطلاعاتی

در همه سطوح تحصیلی مورد استفاده قرار گیرد (نقل از پریخ و میرحسینی، ۱۳۸۷).

اما به رغم تأثیر مهمی که کتابخانه‌های آموزشی می‌توانند در جریان آموزش و پرورش داشته باشند، با استناد به آمار موجود در دفتر توسعه فعالیت‌های فوق برنامه وزارت آموزش و پرورش، شرایط کتابخانه‌ها و سرانه کتاب موجود مدارس در وضع مناسبی نسبت به استانداردهای بین‌المللی، ملی و حتی آیین‌نامه‌های مصوب این وزارت به سر نمی‌برد (وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۷). در مطالعه حاضر منظور از کتابخانه‌های آموزشی^۴ همان کتابخانه‌های مدارس رسمی است که وظیفه ارائه خدمات به دانش‌آموزان و معلمان را دارند. در دایره المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز منظور از کتابخانه‌های آموزشی، واحدی خدماتی در مدارس ابتدایی و متوسطه است که به منظور حمایت از برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌شود و باید بتواند از راه تامین مواد، تسهیلات و خدمات، پاسخگوی نیازهای آموزشی، اطلاعاتی، تحقیقاتی، فردی و اوقات فراغت دانش‌آموزان و معلمان باشد.

در ارتباط با نقشی که کتابخانه‌های آموزشی می‌توانند در افزایش پیوند دانش‌آموزان به مدرسه و بهبود عملکرد تحصیلی آن‌ها داشته باشد، مطالعات نشان می‌دهد مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مانند عضویت در کتابخانه‌های آموزشی، مطالعه مشارکتی و فعالیت‌های کتابخوانی باعث افزایش پیوند با مدرسه شده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز را بهبود می‌بخشد (سرنکوپیچ و جوردانو، ۱۹۹۲؛ مادوکس و پرینز، ۲۰۰۳). حتی از نظر هیرشی (۱۹۶۹) مشغولیت دانش‌آموز در مدرسه، فعالیت‌های مجرمانه دانش‌آموز را کاهش می‌دهد. پیوند به مدرسه^۳ اشاره به ارتباطاتی دارد که فرد با مدرسه و دیگر جنبه‌های زندگی تحصیلی دارد. هاوکینز و همکاران (۲۰۰۱) پیوند با مدرسه را دلبستگی، ارتباط عاطفی مثبت، تعهد و سرمایه‌گذاری شخصی نسبت به مدرسه می‌دانند. مادوکس و پرینز (۲۰۰۳)، باتیستیچ، اسکاپز و ویلسون (۲۰۰۴)، اولسنر،

لیپولد و گرینبرگ (۲۰۱۰) نیز پیوند با مدرسه را شامل مشغولیت در مدرسه، تعهد به ارزش‌ها و باور نسبت به مدرسه تعریف کرده‌اند.

مطالعات نشان داده پیوند ضعیف با مدرسه با پیشرفت تحصیلی پایین (سرنکوپیچ و جوردانو، ۱۹۹۲؛ گودنو، ۱۹۹۳؛ ونتزل، ۱۹۹۷؛ سیمونز-مورتون و همکاران، ۱۹۹۹؛ روسر و اکلز، ۱۹۹۸؛ استرمن، ۲۰۰۰؛ کانچاز، ۲۰۰۱؛ مورای و مورای، ۲۰۰۴؛ ایس، ۲۰۰۵؛ مادوکس، ۲۰۰۵) عدم حضور در مدرسه (جنکینز، ۱۹۹۷)، ترک تحصیل^۴ (سینکلایر و همکاران، ۱۹۹۸)، رفتارهای بزهکارانه (مک پارتلند و مک دیل، ۱۹۷۷)، مصرف مواد^۵ (هاوکینز و ویز، ۱۹۸۵)، درگیری با هم‌تایان (چنی^۶ و همکاران، ۱۹۹۷؛ نقل از باررا، ۲۰۰۶) و مشکلات رفتاری (هاوکینز و ویز، ۱۹۸۵؛ مک براید و همکاران، ۱۹۹۵؛ باتیستیچ و هوم، ۱۹۹۷؛ سیمونز-مورتون و همکاران، ۱۹۹۹؛ هاوکینز و همکاران، ۲۰۰۱؛ لونزاک و همکاران، ۲۰۰۲؛ لیلجبرگ و همکاران، ۲۰۱۰) همراه است. با توجه به اینکه بین میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های آموزشی با پیوند به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با کمبود مطالعه مواجه هستیم، هدف مطالعه حاضر بررسی میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از جهت تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات و رابطه آن با پیوند به مدرسه و عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان مقاطع ابتدائی، راهنمائی و دبیرستان شهر اردبیل می‌باشد.

پرسش‌های اساسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱. میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی در بین دانش‌آموزان چگونه است؟

وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات چگونه است؟

۳. آیا بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی با پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه وجود؟
۴. آیا بین وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات با پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
۵. آیا بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
۶. مناسب‌ترین مدل برازش شده از روابط بین متغیرها چه مدلی است؟

روش پژوهش (و توجیه روایی آن)

روش پژوهش از نوع پیمایشی است و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می‌باشد.

جامعه مورد مطالعه و شیوه نمونه‌گیری

جامعه آماری این مطالعه را کلیه دانش‌آموزان مقاطع ابتدائی، راهنمایی و دبیرستان شهر اردبیل که در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل می‌دهد. تعداد کل دانش‌آموزان در سه مقطع ابتدائی، راهنمایی و دبیرستان ۸۸۸۳۹ نفر بوده‌اند که تعداد ۴۲۲۶۸ نفر از آن‌ها دختر و ۴۶۵۷۱ نفر آن‌ها پسر بوده است. در این پژوهش تعداد ۷۷۶ نفر از دانش‌آموزان پایه‌های سوم ابتدائی، سوم راهنمایی و سوم دبیرستان به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای متناسب انتخاب شدند که اطلاعات جمعیت شناختی افراد شرکت کنند در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان در تحقیق

جنسیت	تعداد	درصد
دختر	۴۱۰	۵۲/۸
پسر	۳۶۶	۴۷/۲
شهر	۷۵۰	۹۶/۶
روستا	۲۴	۳/۴
مقطع		
ابتدائی	۱۷۲	۲۲/۲
راهنمائی	۳۲۳	۴۱/۶
متوسطه	۲۶۲	۳۳/۸
معدل	میانگین	انحراف استاندارد
دختر	۱۷/۸۱	۰/۰۹
پسر	۱۷/۶۵	۰/۱۰
کل	۱۷/۷۳	۱/۸۸

جدول ۱ اطلاعات توصیفی ویژگی‌های جنسیت، محل تولد (شهر یا روستا)، مقطع و معدل شرکت کنندگان را نشان می‌دهد. براساس ارقام مندرج در این جدول ملاحظه می‌شود که در پژوهش حاضر ۷۷۶ شرکت کننده (۳۶۶ پسر و ۴۱۰ دختر) حضور داشتند. از این تعداد ۷۵۰ نفر متولد شهر و ۲۴ نفر نیز متولد روستا بودند. ۱۷۲ نفر در مقطع ابتدائی، ۳۲۳ نفر در مقطع راهنمائی و ۲۶۲ نفر نیز در مقطع دبیرستان مشغول به تحصیل بودند. معدل نیز برای دخترها ۱۷/۸۱ و برای پسرها ۱۷/۶۵ به دست آمد.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های آموزشگاهی

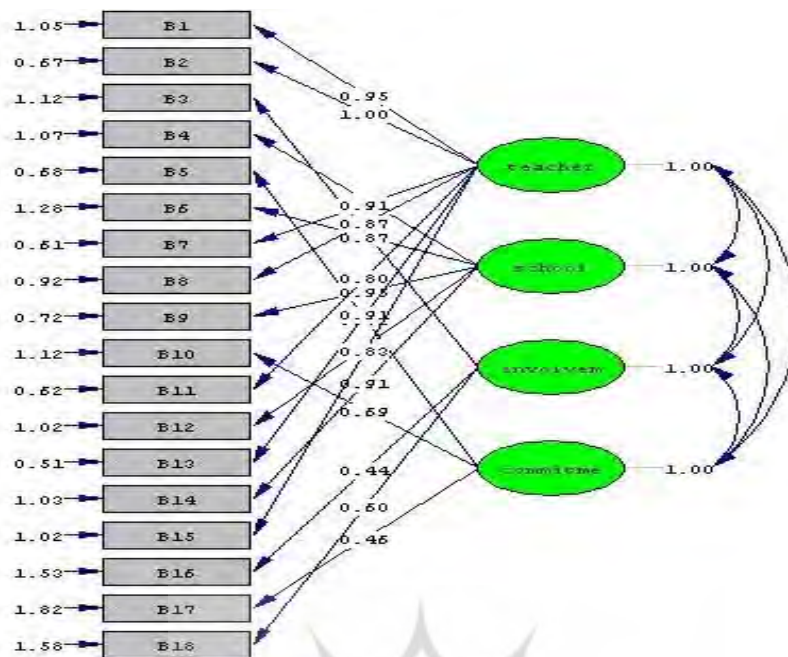
برای سنجش میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های آموزشگاهی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۵ سوال سه گزینه‌ای است که

گزینه‌های آن به ترتیب از ۱ تا ۳ نمره گذاری می‌شود. همسانی درونی کل سؤال‌ها در این تحقیق به واسطه محاسبه آلفای کرونباخ $0/73$ بدست آمد.

(ب) پرسشنامه پیوند با مدرسه (QSB)^۵

برای سنجش پیوند با مدرسه از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۱۸ سوال پنج گزینه‌ای است که گزینه‌های آن به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری می‌شود. همسانی درونی کل سؤال‌ها در این تحقیق به واسطه محاسبه آلفای کرونباخ $0/93$ بدست آمد.

روایی سازه پرسشنامه به روش تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از لیزرل^۶ $8/7$ صورت گرفت و مدل سرنکوپیچ و جوردانو (۱۹۹۲) از پیوند با مدرسه مورد تأیید قرار گرفت، مدل مذکور دلالت بر آن دارد که پیوند با مدرسه در بین دانش‌آموزان از چهار مولفه دلستگی به معلم، دلستگی به مدرسه، مشغولیت در مدرسه و تعهد به مدرسه تشکیل شده است. شاخص‌های GFI^9 ، $AGFI^8$ ، CFI^7 به ترتیب برابر با $0/95$ ، $0/86$ ، $0/90$ بر برازش مطلوب و مناسب دلالت داشته و شاخص‌های $RMSEA^{10}$ و RMR^{11} به ترتیب برابر با $0/067$ ، $0/054$ برآزش مطلوب و مناسب مدل برآورد شده را تأیید کردند. در شکل شماره ۱ نمودار مسیر مدل برآورد شده نمایش داده شده است.

شکل ۱. نمودار مسیر برآورد شده برای پیوند با مدرسه

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

پرسش‌های اساسی

۱. میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی در بین دانش‌آموزان چگونه است؟

به منظور بررسی میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی در بین دانش‌آموزان از آزمون خی دو نیکویی برآزش استفاده نموده‌ایم.

جدول ۲. فراوانی میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی

اصلا		یک بار		دو بار یا بیشتر	
مشاهده شده	مورد انتظار	مشاهده شده	مورد انتظار	مشاهده شده	مورد انتظار
۴۷۱	۲۵۴/۷	۱۹۹	۲۵۴/۷	۹۴	۲۵۴/۷

در جدول ۲ فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار برای میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی در طبقه سه گانه (ضعیف، متوسط، قوی) ارائه شده و همانطور که از جدول بالا بر می‌آید شرکت کنندگان در پاسخ به این سوال که چند بار در هفته از کتابخانه مدرسه خود استفاده می‌کنند، بیشتر افراد (۴۷۱ شرکت کننده) گزینه اصلا را انتخاب کردند. آزمون χ^2 محاسبه شده با ($\chi^2 = 297/301$ ، $df = 2$ ، $p = 0/01$ و $n = 776$) گویای آن است که تفاوت بین سه طبقه معنادار بوده و می‌توان گفت که میزان استفاده از کتابخانه‌ها در مدارس از سوی دانش‌آموزان در سطح پایینی قرار دارد.

وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات چگونه است؟

جدول ۳. وضعیت کتابخانه‌های مدارس از نظر دانش‌آموزان

تعداد کتاب	ضعیف		متوسط		قوی	
	مشاهده شده	مورد انتظار	مشاهده شده	مورد انتظار	مشاهده شده	مورد انتظار
۵۷۷	۲۵۲/۳	۱۳۳	۲۵۲/۳	۴۷	۲۵۲/۳	۲۵۲/۳
۶۲۰	۲۵۳/۷	۱۱۳	۲۵۳/۷	۲۸	۲۵۳/۷	۲۵۳/۷
۶۲۸	۲۵۳/۷	۹۶	۲۵۳/۷	۳۷	۲۵۳/۷	۲۵۳/۷
۵۳۰	۲۵۳/۳	۱۷۶	۲۵۳/۳	۵۴	۲۵۳/۳	۲۵۳/۳

در جدول ۳ فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار برای وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات در طبقه‌های سه گانه ارائه شده و همانطور که از جدول بالا بر می‌آید بیشترین فراوانی‌ها در طبقه ضعیف قرار دارد.

جدول ۴. خلاصه آزمون χ^2 برای وضعیت کتابخانه‌های مدارس از نظر دانش‌آموزان

χ^2		درجه آزادی	سطح معناداری
تعداد کتاب	۶۴۱/۲۵	۲	۰/۰۰۰
مساحت و فضا	۸۰۷/۸۰	۲	۰/۰۰۰
نیروی متخصص	۸۳۵/۴۶	۲	۰/۰۰۰
تجهیزات	۴۸۲/۶۰	۲	۰/۰۰۰

طبق داده‌های جدول ۴ می‌توان گفت که وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات از سوی دانش‌آموزان در سطح پایینی ارزیابی شده است و تفاوت در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

۳. آیا بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی با پیوند به مدرسه دانش‌آموزان ارتباط وجود؟

جدول ۵. آزمون χ^2 برای رابطه میزان استفاده از کتابخانه و پیوند به مدرسه

پیوند به مدرسه				
ضعیف	متوسط	قوی	کل	
۲۰۶	۲۳۷	۲۸	۴۷۱	اصلا
۴۳	۱۴۰	۲۵	۲۱۰	یک بار
۲۶	۳۵	۳۴	۹۵	دو بار یا بیشتر
۲۷۵	۴۱۴	۸۷	۷۷۶	کل

میزان استفاده از کتابخانه

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌گردد، برای پاسخگویی به این سوال از آزمون χ^2 دو استقلال استفاده شد که نتایج تحلیل با $\chi^2 = ۹۷/۳۷$ ، $df = 4$ و

آموزشگاهی و پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. $(n= 776, p= 0/01)$ گویای آن است که بین میزان استفاده از کتابخانه‌های

۴. آیا بین وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات با پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

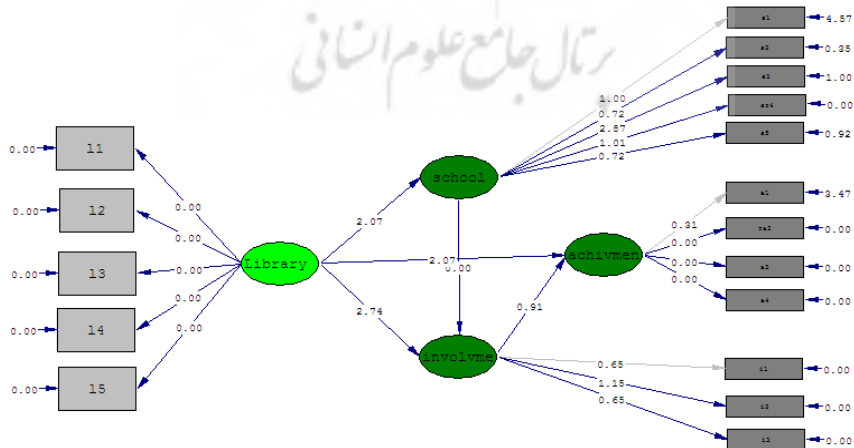
برای پاسخگویی به این سوال از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد که نتایج تحلیل با $(n= 776, p= 0/01, r_s = 0/17)$ گویای آن است که هر چقدر ادراک دانش‌آموزان از وضعیت کتابخانه آموزشی مطلوب‌تر باشد به همان اندازه نیز پیوند با مدرسه دانش‌آموزان بالا بود.

۵. آیا بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

برای پاسخگویی به این سوال از آزمون خی دو استفاده شد که نتایج تحلیل با $(n= 776, p= 0/01, df= 4, \chi^2 = 25/52)$ گویای آن است که بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

۶. مناسب‌ترین مدل برازش شده از روابط بین متغیرها چه مدلی است؟

شکل ۲. مدل برآورد شده بر اساس روابط بین متغیرها

همانطور که در شکل ۲ مشاهده می‌گردد، مناسب‌ترین مدلی که از روابط بین متغیرها بدست آمد به این صورت بود که میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های آموزشی (که با پنج گویه اندازه‌گیری می‌گردد) بر دل‌بستگی به مدرسه (با پنج گویه)، مشارکت در مدرسه (با سه گویه) و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان (با چهار گویه) اثر مستقیم دارد و به واسطه مولفه مشارکت که از مولفه‌های پیوند با مدرسه است بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان اثر غیر مستقیم دارد. همچنین میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌ها به واسطه و در تعامل با مولفه دل‌بستگی به مدرسه باعث افزایش مشارکت در مدرسه می‌گردد، مشارکت در مدرسه به فعالیت‌های فوق برنامه دانش‌آموز در مدرسه اشاره می‌کند. شاخص‌های PGFI^{۱۲}، AGFI، GFI مدل مذکور به ترتیب برابر با ۰/۷۷، ۰/۹۱، ۰/۹۲ بر برازش مطلوب و مناسب دلالت داشته و شاخص‌های RMSEA و RMR به ترتیب برابر با ۰/۰۴، ۰/۰۵ برآزش مطلوب و مناسب مدل برآورد شده را تأیید کردند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که میزان استفاده دانش‌آموزان شهر اردبیل از کتابخانه‌های آموزشی در سطح پایینی قرار دارد، در مطالعه هاراز^{۱۳}، لویز^{۱۴} و فری^{۱۵} در آمریکا نیز دانش‌آموزان لاتین تباری که زبان اول آن‌ها اسپانیولی بود و از زبان انگلیسی به عنوان زبان اول استفاده نمی‌کردند، به میزان کمتری از کتابخانه‌های آموزشی استفاده می‌کردند، همچنین سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان لاتین تبار که از زبان انگلیسی به عنوان زبان اول استفاده می‌کردند بهتر از دانش‌آموزانی بودند که به زبان محلی صحبت می‌کردند (نقل از لانگ، ۲۰۱۱).

همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که وضعیت کتابخانه‌های آموزشی از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات از نظر دانش‌آموزان ضعیف و نامناسب می‌باشد و در راستای مطالعاتی است که در ایران

انجام گرفته است، برای مثال شرافتی (۱۳۸۲) در پژوهشی وضعیت کتابخانه‌های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویر احمد را نامناسب گزارش کرده و کمبود کتاب و روزآمد نبودن مجموعه، کمبود بودجه، کمبود نیروی متخصص، نامناسب بودن فضای کتابخانه‌ها، کمبود تجهیزات، نبود نشریه‌های ادواری، کمبود وسایل دیداری شنیداری، کمبود کتاب مرجع، استفاده نکردن از فناوری اطلاعات و نامناسب بودن زمان استفاده از کتابخانه را از مشکلات کتابخانه‌های آموزشی دانسته است. قاسمی‌نژاد (۱۳۸۰) نیز وضعیت کتابخانه‌های آموزشی کرمان را از لحاظ فضا، تجهیزات فیزیکی، منابع کتابخانه‌ای، بودجه، ارائه خدمات، نیروی انسانی متخصص، استفاده از فناوریهای جدید مانند رایانه، لوح‌های فشرده آموزشی و ... با مشکل اساسی و نامناسب گزارش کرده است (نقل از سیامک، ۱۳۸۹). در مطالعه سیامک (۱۳۸۹) نیز وضعیت کتابخانه‌های آموزشی شهر زابل در تمام زمینه‌ها در حد استانداردهای کتابخانه‌های مدارس گزارش نشده و از نظر او کتابخانه‌های مدارس دچار چالش‌های جدی هستند و توان پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان را ندارند. در این مطالعه بین میزان استفاده از کتابخانه‌های آموزشی با پیوند به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود داشت. همچنین بین وضعیت کتابخانه‌های مدارس از نظر تعداد کتاب، مساحت و فضا، نیروی انسانی متخصص و تجهیزات با پیوند به مدرسه دانش‌آموزان رابطه وجود داشت، مدلی که از روابط بین متغیرها برآش شد، نشان می‌دهد که کتابخانه‌های آموزشی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیر مستقیم بر پیوند با مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد. مدل بدست آمده نشان می‌دهد که میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌های مدارس بر دل‌بستگی به مدرسه، مشارکت در مدرسه که از مولفه‌های پیوند با مدرسه هستند و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان اثر مستقیم دارد و به واسطه مولفه مشارکت در مدرسه که آن نیز از مولفه‌های پیوند با مدرسه است بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان اثر غیر مستقیم می‌گذارد.

همچنین میزان استفاده و وضعیت کتابخانه‌ها به واسطه مولفه دلبستگی به مدرسه باعث افزایش مشارکت در مدرسه می‌گردد، مشارکت در مدرسه به فعالیت‌های فوق برنامه دانش‌آموز در مدرسه اشاره می‌کند و دلبستگی به مدرسه نیز به احساساتی که دانش‌آموز درباره مدرسه دارد، اشاره می‌کند، این بعد تنها به احساسات نوجوان درباره سازمان واقعی می‌پردازد و احساسات دانش‌آموز را درباره آموزگاران، کارکنان یا مدیران مدرسه توجه ندارد. احساسات در این بعد شامل حسی از تعلق داشتن، احساس غرور در مدرسه و همچنین احساس آرامش در مدرسه است (سرنکوپیچ و جوردانو، ۱۹۹۲).

بنابراین با توجه به اهمیت کتابخانه‌های آموزشی در افزایش پیوند با مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌گردد با غنی کردن کتابخانه‌های آموزشی به لحاظ تعداد و تنوع کتاب‌ها، اختصاص محل مناسب در مدارس به عنوان کتابخانه، استفاده از نیروی متخصص و کتابدار در کتابخانه‌های آموزشی و مجهز کردن کتابخانه‌ها به تجهیزات و فن‌آوری‌های جدید به بهبود وضعیت کتابخانه‌های آموزشی کمک نمود.

همچنین معلمان با معرفی کتاب‌های غیردرسی و تدریس به صورت پروژه‌ای می‌توانند به دانش‌آموزان در استفاده بیشتر از کتابخانه‌های آموزشی به دانش‌آموزان کمک کنند، چنانکه فضیلت و فهیم‌نیا (۱۳۸۹) نشان دادند، هر چه میزان استفاده دبیران یک مدرسه از روش‌های جدید (اکتشافی) برای تدریس بیشتر شود، وضعیت کتابخانه آن مدرسه مطلوب‌تر می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پی‌نوشت‌ها

1Herring

2Tilke

3 Kakouris

- 4 School libraries
- 5 Questionnaire on school bonding
- 6 Lisrel
- 7 Goodness of Fit Index (GFI)
- 8 Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
- 9 Comparative Fit Index (CFI)
- 10 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
- 11 Root Mean Square Residual (RMR)
- 12 Parsimony Goodness of Fit Index
- 13 Haras
- 14 Lopez
- 15 Ferry

منابع

- پریخ، مهری و میرحسینی، ناهید (۱۳۸۷). جایگاه کتابخانه‌های مدارس در پشتیبانی از طرح ارزشیابی توصیفی نظام آموزش ابتدایی. مجموعه مقالات نوآوری در برنامه های درسی دوره ابتدایی. دانشگاه شیراز
- دایره المعارف کتابداری و اطلاع رسانی (۱۳۸۵). کتابخانه‌های آموزشی. تهران: کتابخانه جمهوری اسلامی ایران. ص ۱۴۴۳-۱۴۴۵.
- سیامک، مرضیه (۱۳۸۹). بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های آموزشی شهر زابل در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۸۸. فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی (۳) - www.isc.gov.ir
- عباسی هرمزی، سوسن (۱۳۸۵). کتابخانه‌های مدارس. اهواز: مهریار.
- فضیلت، مریم و فهیم‌نیا، فاطمه (۱۳۸۹). بررسی روابط بین ویژگی‌های عناصر آموزشی مدرسه با وضعیت کتابخانه‌های آموزشی تهران. نشریه تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی، ۴۴(۵۲): ۳۳-۴۴.
- وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۷). دفتر آمار، برنامه ریزی و بودجه، وضعیت کتابخانه، کتابخانه در مدارس کشور (به استناد نامه شماره ۶۲۰/۵۱۳۸ مورخ ۱۳۸۷/۷/۲۲). تهران.
- Anderman, L. H., & Anderman, E. M. (1999). Social predictors of changes in students' achievement goal orientations. *Contemporary Educational Psychology*, 24(1) , 21-37.
- Barrera, Maria. R (2006). *Factors that influence school bonding*. A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of education, university of Texas.
- Battistich, V., Schaps, E., & Wilson, N. (2004). Effects of an elementary school intervention on students' "connectedness" to school and social

- adjustment during middle school. *Journal of Primary Prevention*, 24, 243-262.
- Cernkovich, S. A. , & Giordano, P. C. (1992). School bonding, race, and delinquency. *Criminology*, 30, 261–291.
- Conchas, G. (2001). Structuring failure and success: understanding the variability in Latino school engagement. *Harvard Educational Review*, 71(3) , 475-504.
- Eith, Christine A. (2005). *Delinquency, Schools, and the Social Bond*. New York: LFB.
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationships to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13 (1) , 21 - 43.
- Hawkins, D., G, J., Hill, K., Battin-P, S., & Abbott, R. (2001). *Long-term effects of the Seattle social development intervention on school bonding trajectories*. *Applied Developmental Science*, 5, 225-236.
- IFLA / UNESCO school library Guidelines, (2002). available online at :
- Jenkins, P. (1997). School delinquency and the school social bond. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34: 337-67.
- Liljeberg, J., Freidenfelt, M., Fritz, Marie V., Klinteberg, Britt .A (2010). Poor school bonding and delinquency over time: Bidirectional effects and sex differences. *Journal of Adolescence*, 1-9.
- Lonczak, H. S., Abbott, R. D., Hawkins, J. D., Kosterman, R., & Catalano, R. F. (2002). Effects of the Seattle Social Development Project on sexual behavior, pregnancy, births, and sexually transmitted disease outcomes by age 21 years. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 156, 438-447
- Long, D.(2011). Latino students' perceptions of the academic library, *The Journal of Academic Librarianship* .10.1016/j.acalib.
- Maddox, s. J. (2005). assessment of school bonding in elementary school students. Submitted in Partial Fulfillment of The Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy . university of South Carolina.
- Maddox, s. J. ,& Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, Assessment, and Associated Variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6 (1) , 31-49.
- McBride, C., Curry, S. Cheadly, A., Anderman, C., Wagner, E., Dieher, P., et al. (1995). School-level application of a social bonding model to adolescent risk-taking behavior. *Journal of School Health*, 65, 63-68.
- Mcpartland, J.M & Medill, E.L. (Eds). (1977). *Violence in school : perspectives, programs, and positions*. Lexington, MA: Health
- Murray, C. ,& Murray, K. M. (2004). Child level correlates of teacher-student relationships: An examination of demographic characteristics,

- academic orientations, and behavioral orientations. *Psychology in the Schools*, 41 (7) , 751-762.
- Roeser, R., & Eccles, J. (1998). Adolescents' perceptions of middle school: Relation to longitudinal changes in academic and psychological adjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 8, 123-158.
- Saitis, Ch., Saiti, A. (2004). School libraries in Greece: A comparative study of public primary schools in rural and urban areas . *Library & Information Science Research*. 26 (2004) 201–220
- Simons-Morton, B. G. , Crump, A. D. , Haynie, D. L. , & Saylor, K. E. (1999). Student–school bonding and adolescent problem behavior. *Health Education Research*, 14, 99–107.
- Sinclair, M.F., Christenson, S.L., Elevo, D.L., & Hurley, C.M. (1998). Dropout prevention for you with disabilities: Efficacy of a sustained school engagement procedure. *Exceptional Children*, 65, 7-21.
- Wentzel, K. (1997). Student motivation in middle school: The role of perceived pedagogical caring. *Journal of Educational Psychology*, 89, 411-419.
- www.ifla.org/VII/S11/p/sguide02.pdf.

